Державна податкова служба України

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)

№ 4(63) 2013

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор — **Тарангул Л.Л.**, доктор економічних наук, професор

Заступник головного редактора — **Онишко С.В.**, доктор економічних наук, професор

Заступник головного редактора — **Цимбал П.В.**, доктор юридичних наук, професор

Відповідальний секретар — **Василькова Т.В.**, кандидат економічних наук, доцент

Андрущенко В.Л., доктор економічних наук, професор
Вахін В.П., доктор юридичних наук, професор
Відоус В.Т., доктор юридичних наук, професор
Варналій З.С., доктор економічних наук, професор
Воронова Л.К., доктор юридичних наук, професор
Галянтич М.К., доктор юридичних наук, доцент
Гончаренко В.В., доктор економічних наук, професор
Горленко І.О., доктор географічних наук, професор
Дедекаєв В.А., доктор економічних наук, професор
Долгий О.А., доктор наук з державного управління, професор

Костіна Н.І., доктор економічних наук, професор
Лисенко В.В., доктор юридичних наук, професор
Нечай А.А., доктор юридичних наук
Ніколаєв В.П., доктор економічних наук, професор
Новицький А.М., доктор юридичних наук
Попович В.М., доктор юридичних наук, професор
Ріппа С.П., доктор економічних наук, професор
Тимченко А.Д., доктор юридичних наук, професор
Чугаєв А.О., доктор економічних наук, професор
Шишка Р.Б., доктор юридичних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою радою Національного університету ДПС України, протокол № 4 від 26 грудня 2013 року.

Фахове видання економічного та юридичного спрямування (постанова президії ВАКу України від 10 лютого 2010 р. № 1-05/1)

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів.
Рукописи рецензуються редакційною колегією.
Зміни тексту та скорочення, що впливають на зміст матеріалів, а також їх перейменування вносяться редакцією за погодженням авторів.
При передруку матеріалів посилання на „Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)" обов'язкове

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 19976-9776 ПР від 29.03.2013 р.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ ТА ВИДАВЦЯ: вул. Кірова Марка, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна, 08201.
Тел. (04497) 60-9-94,
e-mail: visnik@asta.edu.ua. Веб-сайт: www.asta.edu.ua

© Національний університет державної податкової служби України, 2013

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДЕРЖАВНОЇ
ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (ЕКОНОМІКА, ПРАВО)**

Засновник та видавець
Національний університет державної податкової служби України

Щоквартальний науковий журнал

Заснований у травні 1997 р.

№ 4 (63) 2013

УДК 33/34 + 657

ЗМІСТ

Право

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Білоус В.Т., Лівак П.Є., Степанов І.О. Організаційно-правові засади діяльності юридичної служби в закладах та органах охорони здоров'я....4

Новицький А.М. Електронний документообіг як елемент забезпечення правового регулювання становлення інститутів інформаційного суспільства....11

Чеховська І.В. Теоретико-методологічні підходи до визначення змісту поняття „державна сімейна політика": аналіз вітчизняного і зарубіжного досвіду....21

Долгий О.О. Облік адміністративних правопорушень як інформаційна умова забезпечення законності у сфері податкової діяльності суб'єктів господарювання в Україні....32

Кимлик Р.В. Прокурорський нагляд за додержанням прав неповнолітніх при притягненні до адміністративної відповідальності....39

Коваль М.В., Жидков Д.В. Організація підготовки посадових осіб Державтоінспекції для здійснення повноважень у справах про адміністративні правопорушення....45

Литвин Н.А., Шапка А.В. Інформаційні відносини в податковій сфері: теоретико-правовий аспект....54

Новицька Н.Б. Правові аспекти зловживання правом на свободу слова та інформації....60

Сирота А.І. Фінансовий омбудсмен як позасудова система врегулювання спорів на фінансовому ринку України....67

Яцик Т.П. ЗМІ як одна з форм контролю за правозастосовною діяльністю податкових органів....73

Бойко-Слобожан О.О. Структура витрат місцевих бюджетів: правовий аспект....78

Дмитрук О.О. Правове регулювання реалізації права на податкову інформацію....83

Стародуб Д.М. Особливості правового статусу суб'єктів податкового декларування доходів фізичних осіб....89

Ірпінь – 2013

Кримінальне право, кримінальний процес і криміналістика

Данкович Н.О. Засада розумності строків у кримінальному провадженні щодо неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками....95
Лисенко В.В., Курілов Г.М. Характеристика способів незаконного обігу товарів в Україні....101
Власова Г.П. Практика застосування спрощеного кримінального судочинства у Польщі....108
Грицюк І.В., Касянюк Н.С. Криміналістична профілактика протидії розслідуванню злочинів у сфері оподаткування....114
Завидняк В.І. Історичні передумови виникнення судового прецеденту....122
Калганова О.А. Професійна злочинність у І половині XX століття....127
Кимлик Н.В. Особливості проведення слідчих дій під час розслідування корупційних злочинів....132
Лисюк Ю.В. Особливості проведення допиту свідка під час здійснення судового провадження....138
Мудряк Т.О. Роль взаємодії слідчого з оперативними підрозділами в криміналістичному забезпеченні розслідування шахрайства з фінансовими ресурсами....143
Омельчук Л.В. Криміналістична характеристика неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками як спосіб вчинення злочину....149
Сіренко О.В. Теоретичні питання криміналістичної профілактики....155
Супрун Т.М. Правова презумпція в англо-американській та романо-германській правових системах....161
Шкелебей В.А. Компромісний спосіб вирішення кримінально-правового конфлікту....168
Жерж Н.А. Психологічний портрет серійного вбивці....174
Лазебний А.М. Генезис інституту використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві....182
Лисенко О.В. Організація розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду....189
Лужецька О.Р. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики вимагання, пов'язаного із застосуванням насильства над потерпілим....196
Ляшук О.М. Застосування науково-технічних засобів як фактор сприяння здійсненню міжнародного розшуку осіб....202

Цивільне та господарське право

Амеліна А.С. Поняття кодифікації цивільного законодавства....208
Іванов С.О., Сніцар І.В. Особливості судової практики розгляду цивільних справ з відшкодування збитків коштами Державного бюджету України....213

УДК 343.98

О. В. Сіренко,
кандидат юридичних наук,
Національний університет
ДПС України

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ

У статті розглянуто питання криміналістичної профілактики в сучасних умовах розвитку криміналістичної науки. Здійснено аналіз позицій науковців щодо різноманітності аспектів криміналістичної профілактики. Вказано на особливості предмета, методів та заходів криміналістичної профілактики.

В статье рассмотрены вопросы криминалистической профилактики в современных условиях развития криминалистической науки. Осуществлен анализ позиций ученых относительно разнообразия аспектов криминалистической профилактики. Указаны особенности предмета, методов и мероприятий криминалистической профилактики.

The article deals with criminalistic prevention in modern conditions of criminalistic science. The analysis of the position of scientists on a variety criminalistic aspects of prevention. Specified on the features of the subject, methods and criminalistical measures of prevention.

Ключові слова: *криміналістична профілактика, криміналістична методика, заходи криміналістичної профілактики.*

Найбільш ефективним заходом боротьби зі злочинністю взагалі і злочинністю неповнолітніх зокрема є попереджувальна діяльність, що є системою заходів, спрямованих на виявлення, обмеження або нейтралізацію криміногенних факторів і суспільної небезпеки особи злочинців.

У різні часові періоди на необхідність розробки проблем криміналістичної профілактики вказували Є. В. Владимиров, Г. О. Зільберквіт, Ю. Д. Каценельсон, Г. О. Олександров, П. І. Тарасов-Родіонов та інші.

Знайшли вирішення окремі сторони даної проблеми у роботах Р. С. Бєлкіна, А. Ф. Волобуєва, В. Ф. Зудіна, Г. Г. Зуйкова, Н. І. Клименко, О. Н. Колесніченка, В. П. Колмакова, В. О. Коновалової, В. О. Ледащева, В. К. Лисиченка, В. Г. Лукашевича, Г. А. Матусовського, Г. М. Міньковського, І. Я. Фрідмана, Б. Холиста, В. М. Шевчука, В. Ю. Шепітька, М. П. Яблокова та інших.

Своєрідність і складність побудови криміналістичної профілактики як структурного елементу методики розслідування полягає в тому, що, з одного боку, вона спирається на положення і висновки загальної теорії профілактики злочинності, а з іншого – є складовим елементом предмета іншої самостійної науки – криміналістики. Таке положення є конкретним проявом загальних закономірностей розвитку науки – інтеграції та диференціації наукового

© Сіренко О. В., 2013

знання. Їх чинність у сучасних умовах розвитку науки приводить до того, що все більше об'єктів стає загальним для двох і більше галузей знань, кожна з яких досліджує їх у комплексі з іншими або окремо у своєму аспекті, виходячи зі своєї мети [1, с. 33].

Докладно розглядав проблему криміналістичної профілактики В. П. Колмаков. На його думку, методика криміналістичної профілактики повинна стати самостійною частиною науки поряд з криміналістичною технікою, слідчою тактикою і особливо методикою. Криміналістична профілактика складається із загальних та особливих прийомів і методів. Сукупність криміналістичних прийомів і методів, які мають загальний характер та можуть застосовуватись для попередження усіх злочинів, В. П. Колмаков визначає як загальну методику криміналістичної профілактики. Що стосується прийомів і методів, які застосовуються для профілактики лише конкретних видів злочинів і мають через те особливий характер, то вони належать і до особливих методів криміналістичної профілактики [2, с. 106].

І. Я. Фрідман зазначав, що загальні питання криміналістичної профілактики повинні розглядатися окремо від інших, які викладаються в кожній з традиційних частин криміналістики. До загальних питань були віднесені: поняття та предмет криміналістичної профілактики, її місце в системі криміналістики, проблема попередження злочинів у криміналістиці та інших науках, форми відображення та впровадження рекомендацій профілактичного характеру тощо [3, с. 14].

А. І. Вінберг загальні положення проблеми профілактики злочинів розглядав у введенні в науку, а спеціальні – відповідно в розділах криміналістичної техніки, тактики та методики розслідування [4, с. 5–7].

Зазначаючи, що складовою науки криміналістики є розробка питання профілактики, він вказував, що на основі вивчення обстановки і умов, у яких учиняються різноманітні злочини, способів їх вчинення, узагальнення слідчої і судової практики, криміналістика розробляє попереджувальні профілактичні заходи, серед яких: 1) технічні засоби попередження злочинів; 2) технічні та тактичні прийоми виявлення в ході розслідування та судового розгляду умов, які сприяють вчиненню злочинів; 3) тактика попередження намірів на вчинення злочинів, припинення злочинів [4, с. 8].

Криміналістична профілактика як частина загальної юридичної профілактики пов'язана з виявленням причин і умов, що сприяють вчиненню злочину, об'єктів криміналістичного впливу, а також із застосуванням специфічних профілактичних засобів, що ускладнюють вчинення нових злочинів, і із запобіганням чи припиненням злочинної діяльності конкретних осіб.

Г. А. Матусовський визначав криміналістичну профілактику злочинів як діяльність уповноважених суб'єктів і напрям наукових досліджень, який базується на загальних кримінологічних рекомендаціях щодо встановлення причин і умов, що сприяють конкретним злочинам, вжиття спеціальних криміналістичних заходів для їх профілактики, запобігання і припинення [5, с. 33].

Але не всі науковці погоджуються з необхідністю виділення криміналістичної профілактики. Так, І. Ф. Пантелєєв вважав, що діяльність з попередження злочинів не є предметом криміналістики [6, с. 13].

Підтримуємо думку більшості криміналістів про те, що попередження злочинів належать до предмета криміналістики і є видом криміналістичної діяльності. Криміналістична

профілактика, будучи частиною юридичної профілактики, являє собою цілеспрямовану систему криміналістичних засобів, прийомів і методів профілактичного характеру.

Спільним завданням криміналістичної профілактики є постійне вдосконалення науково-технічних засобів, тактичних прийомів і методів розслідування злочинів, що підвищують ефективність і науково-методичний рівень розслідування в цілому. Це одне з основних профілактичних завдань криміналістики, яке створює сприятливі умови для розкриття більшості вчинюваних злочинів. Разом з тим вирішення зазначеного завдання неможливе без реалізації інших більш приватних завдань криміналістичної профілактики. До них можна віднести такі завдання і напрями криміналістичної профілактичної діяльності, як:

– розробка і вдосконалення методів та прийомів виявлення причин злочинів і умов, що сприяють їх вчиненню з урахуванням їх кримінологічно та криміналістично значимих особливостей;

– виділення в кожному випадку розслідування об'єктів криміналістично-профілактичного вивчення і відповідного впливу в рамках процесу розслідування і за його межами (за результатами дослідження);

– виявлення і дослідження особливостей типових слідчих ситуацій профілактичного характеру, що складаються при розслідуванні. Створення на їх основі головних напрямів криміналістичної діяльності щодо попередження злочинів;

– визначення орієнтовного комплексу профілактичних криміналістичних заходів із захисту різного роду об'єктів від злочинного посягання, найбільш дієвих у кожній із виділених ситуацій;

– розробка і реалізація заходів припинення злочину, що розпочався і попередження злочину, що готується [8, с. 141].

Криміналістична профілактика, як один з наукових напрямів криміналістики, покликана розробляти рекомендації зі встановлення обставин злочину на підставі вивчення практики застосування попереджувальних заходів. Потреби практики, вимоги закону і логіка розвитку науки зумовили потребу у формуванні криміналістичної профілактики як окремої криміналістичної теорії, що досліджує і розробляє:

1) закономірності утворення, виявлення і дослідження слідів прояву криміногенних обставин (чинників) при підготовці, вчиненні або приховуванні окремих видів злочинів;

2) техніко-криміналістичні засоби, прийоми і методи виявлення, фіксації дослідження обставин криміногенного характеру, захисту окремих об'єктів від злочинних посягань;

3) тактико-криміналістичні прийоми і засоби виявлення й усунення обставин криміногенного характеру;

4) криміналістичні методи виявлення безпосередніх причин злочинів і умов, що сприяли їх учиненню, а також їх профілактики, запобігання і припинення [11].

На думку В. П. Колмакова, предметом криміналістичної профілактики є методи і засоби, які спрямовані на виявлення, дослідження та усунення обставин, що сприяли вчиненню злочинів. А. І. Вінберг відносив до криміналістичних заходів профілактики злочинів засоби технічного характеру, які перешкоджають вчиненню злочинів і попереджають або ускладнюють їх вчинення [9, с. 9].

В. О. Ледащев у предмет криміналістичної профілактики включає закономірності утворення, виявлення та дослідження слідів прояву криміногенних обставин при підготовці, вчиненні та приховуванні окремих видів злочинів; техніко-криміналістичні засоби захисту об'єктів від злочинних посягань, які сприяють виявленню і припиненню злочинів, а також

використовуються з метою отримання, накопичення та видачі інформації про знаряддя і засоби, що використовуються при вчиненні злочинів, і про осіб, які схильні до їх вчинення; техніко-криміналістичні засоби, прийоми та методи виявлення, фіксації і дослідження криміногенних обставин; тактичні прийоми та засоби найбільш ефективного виявлення й усунення криміногенних обставин, а також запобігання та припинення злочинів; криміналістичні методи або системи прийомів виявлення й усунення причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, а також їх припинення та попередження [10, с. 57–58].

І. М. Даньшин до предмета криміналістичної профілактики відносить криміналістичні попереджувальні заходи, які призначені для того, щоб ускладнити або унеможливити вчинення злочину певного виду. У зв'язку з цим пропонує розробити та впровадити: 1) різні надійні замикаючі пристрої; 2) сигналізації, які призначені для охорони важливих об'єктів; 3) прилади, що інформують охорону об'єкта про появу сторонніх осіб поблизу об'єкта, який охороняється; 4) сучасні засоби захисту документів від підробки; 5) методи маркування, розфасовки та продажу товарів з метою попередження обману покупців та ін. [11, с. 45–46].

До предмета криміналістичної профілактики, на думку І. І. Іванова, необхідно віднести: 1) закономірності злочинної діяльності для пізнання процесу організації профілактичної роботи, яка здійснюється при розкритті та розслідуванні злочинів; 2) закономірності виникнення інформації про об'єкти криміналістично-профілактичного впливу, збирання, дослідження, оцінку та використання її у судово-слідчій практиці для запобігання суспільно небезпечних діянь; 3) засновані на пізнанні цих закономірностей засоби та методи спеціальної профілактики, які реалізуються у процесі розкриття і розслідування конкретних злочинів [12, с. 109].

В. Ф. Зудін предмет криміналістичної профілактики розглядає як соціально цінну та ефективну систему наукових положень і розроблених на їх основі науково-технічних, процесуально-тактичних, організаційних, правовиховних та окремих методичних засобів і прийомів збирання, дослідження, оцінки та використання доказів з виявлення й усунення причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів та пов'язаних з ними інших антигромадських проявів.

Як бачимо, предмет криміналістичної профілактики складається відповідно до вимог кримінально-процесуального закону, кримінологічної теорії попередження злочинності, особливостей завдань криміналістичної науки.

До методів дослідження теорії криміналістичної профілактики він відносить: 1) спостереження, у тому числі інтроспекцію, перевтілення; 2) вимірювання, опис, фіксування технічними засобами – суттєва частина пізнання явищ, які спостерігаються; 3) порівняння; 4) експеримент; 5) соціологічні методи: а) біографічний і метод узагальнення незалежних характеристик – є окремими методами криміналістичної профілактики злочинів. Вони застосовуються для всебічного вивчення особистості, з'ясування її соціально-психологічних сторін; б) співбесіда, інтерв'ювання; в) анкетування; г) аналіз і узагальнення практичного досвіду органів міліції, прокуратури, суду, громадських організацій, які повинні вести боротьбу зі злочинністю; д) аналіз документів і статистичної звітності органів міліції, прокуратури, суду та інших громадських організацій; е) використання літератури, мистецтва та інших форм масового впливу [13, с. 114].

У ході профілактичного впливу використовуються метод переконання, метод примусу й виховання. Переконання як метод профілактики – це комплекс виховних, роз'яснювальних

заходів, які здійснюються для зміни антисуспільної направленості суб'єктів, відносно яких здійснюється профілактика, та закріплення позитивної соціальної орієнтації. Основними формами реалізації цього методу є індивідуальні та колективні бесіди як з особами, відносно яких здійснюється профілактична діяльність, так і з їх оточенням; обговорення поведінки такої особи, встановлення над нею індивідуального або колективного контролю, залучення цієї особи до суспільно корисної діяльності.

Формою реалізації методу переконання та виховання є профілактична бесіда. Ефективність її у багатьох випадках визначається вмінням особи, яка її проводить (у даному випадку співробітника правоохоронних органів: слідчого, оперативного співробітника, дільничного інспектора міліції), застосовувати психолого-педагогічні прийоми виховного впливу: роз'яснення, порівняння, заохочення, надання довіри та ін.

Поряд з виховними заходами співробітник активно застосовує і профілактичні заходи примусового характеру [14, с. 105].

Метод примусу реалізується шляхом застосування різних за своєю юридичною природою, змістом та направленістю заходів впливу, які засновані на вимогах відповідних правових норм різних галузей права. До основних профілактичних заходів примусу відносять: притягнення до адміністративної відповідальності, затримання та доставлення в міліцію тощо.

Узагальнюючи викладене, вважаємо, що криміналістична профілактика – це вид криміналістичної діяльності, що являє собою систему криміналістичних засобів, прийомів та методів профілактичного характеру, покликаний перешкодити, ускладнити або унеможливити вчинення злочину певного виду і здійснюється слідчим, прокурором, експертом або суддею залежно від виду і форм застосування.

Незважаючи на численні праці з питань криміналістичної профілактики, багато аспектів залишаються спірними і дискусійними та потребують подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белкин Р. С. Курс криминалистики: [в 3 т.] / Р. С. Белкин. – М.: Юристъ, 1997. – Т. 1: Общая теория криминалистики. – 408 с.

2. Борідько О. А. Криміналістична профілактика як структурний елемент методики розслідування злочинів: дис.... к.ю.н.: 12.00.09 / О. А. Борідько. – Запоріжжя, 2005. – 191 с.

3. Фридман И. Я. Вопросы профилактики преступлений в советской криминалистике / И. Я. Фридман: материалы пятой расширенной научной конференции Киевского отделения УНОСМиК. – К., 1964. – С. 14–17.

4. Винберг А. И. Пути развития теории криминалистики / А. И. Винберг // Советское государство и право. – 1971. – № 10. – С. 116–119.

5. Матусовский Г. А. Проблемы развития криминалистической профилактики / Г. А. Матусовский // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [„Актуальні проблеми криміналістики"], (Харків, 25–26 вересня 2003 р.). – Х.: Гриф, 2003. – С. 38–41.

6. Пантелеев И. Ф. Теоретические проблемы советской криминалистики: [уч. пособие] / И.Ф. Пантелеев. – М., ВЮЗИ, 1980. – 96 с.

7. Криминалистика: учебник для вузов / [А. Ф. Волынский, Т. В. Аверьянова, И. Л. Александрова и др.]; под ред. проф. А. Ф. Волынского. – М.: Закон и право, ЮНИТИ-ДАНА, 2000.

8. Криміналістика: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Ю. Шепітька. – [2-ге вид., переробл. і допов.]. – К.: Концерн „Видавничий Дім „Ін Юре", 2004. – 728 с.

9. Криминалистика: [учеб. для вузов / И. Ф. Герасимов, Л. Я. Драпкин, Е. П. Ищенко и др.]; под ред. И. Ф. Герасимова, Л. Я. Драпкина. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Высшая школа, 2000. – 672 с.

10. Ледащев В. А. О предмете криминалистической профилактики / В. А. Ледащев // Известия вузов. Правоведение. – 1984. – № 6. – С. 51–57.

11. Даньшин И. Н. Криминалистические меры предупреждения преступности и отдельных преступлений / И. Н. Даньшин: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [„Актуальні проблеми криміналістики"], (Харків, 25–26 вересня 2003 р.). – Х.: Гриф, 2003. – С. 44–47.

12. Иванов И. И. Криминалистическая превенция (генезис, теоретические и методологические основы, перспективы развития в свете нового уголовно-процессуального законодательства) / И. И. Иванов. – СПб., 2003. – 167 с.

13. Зудин В. Ф. Криминалистическая профилактика: теория и практика: дис. … д-ра юрид. наук / В. Ф. Зудин – К., 1987. – 401 с.

14. Быргеу М. М. Организация профилактики преступлений органами внутренних дел: концептуальные основы, практика, перспективы совершенствования (опыт Республики Молдова): [монография] / М. М. Быргеу; под общ. ред. д.ю.н., проф. А. М. Бандурки. – Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2004. – 254 с.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2013 р.